

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ В СТРУКТУРІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ

Пилипенко О. М.

Стаття присвячена розгляду особи злочинця як структурного елемента криміналістичної характеристики незаконної порубки лісу. Залежно від різновиду незаконних порубок визначено структуру злочинних груп, які скоюють вказаний вид злочинів, порядок їх формування та функціонування. Визначено функціональні ролі членів таких груп та наведено їхні соціально-демографічні ознаки. Акцентовано увагу на тому, що відомості про особу злочинця допоможуть визначити більш ефективні шляхи його розшуку та викриття.

Ключові слова: криміналістична характеристика, особа злочинця, кримінальне правопорушення, незаконна порубка лісу, злочинна група.

Статья посвящена рассмотрению личности преступника как структурного элемента криминалистической характеристики незаконной вырубке леса. В зависимости от разновидности незаконных рубок определена структура преступных групп, совершающих указанный вид преступлений, порядок их формирования и функционирования. Определены функциональные роли членов таких групп и приведены их социально-демографические признаки. Акцентировано внимание на том, что сведения о личности преступника могут определять эффективные пути его розыска и разоблачения.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика, личность преступника, преступление, незаконная рубка леса, преступная группа.

The article devoted to the consideration of the criminal's personality as a structural element of the criminalistic characteristics of illegal logging. Depending on the variety of illegal felling, the structure of criminal groups that commit the specified type of crimes, the order of their formation and functioning are determined.

It is pointed out that neither the results of studying the materials of criminal cases nor the materials of official statistics reflect the current state of affairs with regard to persons engaged in illegal logging. Based on the results of the study it was clarified that the crimes related to illegal logging are characterized mainly by the group nature (86.4%). This significantly complicates the process of their disclosure and investigation, causes difficulties associated with the establishment of all accomplices in the crime, the specification of their roles, exposure of its organizer.

It is established that the household felling of the forest was committed by a preliminary agreement with a group of persons (28.6%) or alone (71.4%). Commercial illegal logging is carried out only of organized groups (98.2%), the specialization of which can be directed to the sale of wood (including recycled wood), both in Ukraine and abroad.

Structurally and functionally organized groups that carry out illegal felling of the forest consist of the organizer (who is also the leader) and the executors (fellers, technical workers, drivers, observers), and accomplices (law enforcement officers are often involved in ensuring its successful functioning, private entrepreneurs, forestry workers, customs officers).

The establishment of a numerical composition and structural and functional construction of criminal groups that commit illegal felling, which are carried out in the presence of permits, but with a gross violation of the rules of logging, represent a certain complexity, since they are carried out by organizing, directing and direct participation of forestry workers of various links.

The functional roles of members of such groups are determined and their socio-demographic features are indicated. Attention is focused on the fact that information about the identity of the offender can determine the effective ways of his search and exposure.

Key words: forensic characteristics, identity of the perpetrator, criminal offense, illegal logging, criminal group.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів наукових досліджень у криміналістичній характеристиці злочинів є вивчення сутності та змісту такого її елемента, як особа злочинця, а також використання інформації про неї з метою успішного розслідування злочину. Актуальність цих розвідок зумовлюється тим, що особа є важливим структурним елементом будь-якого злочинного діяння, виступаючи слідують об'єктом, джерелом інформації про скоєне кримінальне правопорушення та засобом його розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У криміналістичній літературі особа злочинця, який вчиняє незаконну порубку лісу, розглядається здебільшого в межах ширшої проблематики дослідження особи екологічного злочинця [7; 8; 10; 13; 15], а типові моделі таких осіб, що запропоновані у працях М.О. Васильєвої, С.В. Унжакової, І.А. Фоміної та ін. [3; 9; 17; 18; 19], подані фрагментарно, без урахування різновидів незаконних порубок лісу, переважно групового характеру їх вчинення і, найголовніше, не містять детального аналізу структури злочинних груп, які спеціалізуються на скоєнні цього різновиду злочинів. Зазначені обставини не дають змогу сформувати цілісне уявлення про особу злочинця, який вчиняє незаконну порубку лісу, а також ускладнюють можливість використання цих відомостей під час проведення слідчих (розшукових) дій та свідчать про необхідність та актуальність проведення наукової розвідки у цьому напрямі.

Формування цілей. Мета статті полягає у визначенні структури злочинних груп, які скоюють вказаний вид злочинів, розкритті порядку їх формування та функціонування, а також у дослідженні функціональних ролей та соціально-демографічних ознак членів таких груп.

Виклад основного матеріалу. За результатами аналізу матеріалів кримінальних проваджень, у 72,5% випадків незаконні порубки лісу вчинялися одноособово, у 25,3% – групою осіб за попередньою змовою, а в решті випадків – організованими групами (2,2%). Однак проведене нами дослідження показало, що ані ці відомості, ані матеріали офіційної статистики не відображають наявний стан справ щодо осіб, які займаються незаконною порубкою лісу.

Показовим у цьому аспекті є вирок Гадяцького районного суду Полтавської області від 28.02.2017, яким П. визнано винним у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 246 КК України. За матеріалами справи П. одноособово 01.12.2016 року, близько 10-ої години, маючи умисел на незаконну порубку дерев у полезахисній лісовій смузі, що розташована в адміністративних межах Сергіївської сільської ради за межами населеного пункту, без відповідного на те дозволу (лісорубного квитка) вчинив незаконну порубку шести дерев породи «ясен» різних діаметрів (30, 34, 38, 40 см) на пнях та розпиляв їх на колоди. При цьому з місця події були вилучені трактор МТЗ-80 та чотири бензопили різних марок [4]. Вироком цього ж районного суду засуджено А. за ч. 3 ст. 185 та ст. 246 КК України, який перебував на території лісового масиву Петровий Яр, що розташований на території Рашівської сільської ради, за межами с. Рашівка Гадяцького району, а саме в кв. 69 виділ 2 обхід № 7, де знаходилася вже розпиляна на колоди невстановленою особою деревина породи дуб, загальним об'ємом 18,897 м. куб., якою він мав намір самотужки незаконно заволодіти та в подальшому реалізувати, але свій злочинний намір не довів до кінця через те, що 10.12.2015 року на вказаній ділянці лісу був затриманий працівниками поліції. Окрім цього, згідно з вирок, того ж дня та часу А., перебуваючи на зазначеній території, одноосібно здійснив порубку п'яти сироростучих дерев породи «дуб» з різними діаметрами стовбура (51, 54, 62, 65, 70 см) [5]. За подібних обставин вирок Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 20.09.2016 засуджено Г. за одноосібне вчинення протягом травня-серпня 2016 року незаконної порубки за допомогою бензопили 20 дерев дубу сироростучого, причому з місця події було вилучено три бензопили [6].

І такі рішення є непоодинокими. Випадки притягнення до кримінальної відповідальності за незаконну порубку лісу, що начебто вчинена одноосібно, викликають подив. Адже віддаленість територій, де проводяться незаконні порубки, трудомісткість дій з реалізації способу незаконної порубки лісу передбачають необхідність об'єднання зусиль мінімум декількох виконавців, що майже виключає можливість їх вчинення одноосібно. Середня вага однієї колоди становить близько півтонни, а її трелювання, навантаження тощо здійснити одній людині майже не під силу. Виняток можуть становити лише випадки побутової порубки невеликих дерев, що здійснюються з метою заготівлі дров.

За інформацією опитаних нами працівників слідчих підрозділів Національної поліції України, злочинами, що пов'язані з незаконною порубкою лісу, властивий переважно груповий характер їх скоєння (86,4%), адже об'єднання зусиль осіб, що займаються порубкою, в групи, розподіл між ними ролей дають можливість забезпечити процеси порубки та подальшої реалізації незаконно добутої деревини, а також дають змогу розширювати канали її збуту. Така специфічна особливість механізму незаконної порубки лісу істотно ускладнює процес їх розкриття та розслідування, викликає труднощі, пов'язані зі встановленням усіх співучасників злочину, конкретизацією їхніх ролей, викриттям його організатора, а отже, потребує детального розгляду.

Розроблений Р.С. Белкіним, В.М. Биковим, В.А. Журавлем, А.В. Іщенком, І.В. Куртиновим,

В.К. Лисиченком, Є.Д. Лук'яничковим, Р.Л. Степанюком, В.М. Стратоновим, В.В. Тіщенком, В.Ю. Шепітьком, М.П. Яблоковим та іншими вченими методологічний інструментарій криміналістичного пізнання злочинних груп потребує дослідження: типу групи й сфери її діяльності; особливостей формування; типової структури й ролевих функцій її членів; видів осіб, які залучаються як пособники та функції, що ними здійснюються; типологічних (соціально-демографічних, психологічних та ін.) рис усіх членів групи, а також пособників; характеру міжособистісних стосунків і наявності конфліктів у групі та інших обставин, пов'язаних із їх формуванням, функціонуванням та припиненням діяльності [1; 12; 16; 20; 21; 23].

Відзначимо, що залежно від різновиду незаконних порубок елементний склад таких груп, порядок їх формування та функціонування відрізняються.

Так, за результатами проведеного аналізу матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що *побутова порубка лісу* вчинялася за попередньою змовою групою осіб (28,6%) або одноосібно (71,4%).

У разі одноосібного скоєння зазначеного виду злочинів типовий злочинець (частіше за все) – чоловік середнього (або літнього) віку, який проживає в малозабезпеченій родині та не має постійних джерел доходу, що має неповну середню, загальну або професійно-технічну освіту. Місцем його проживання, як правило, є район або регіон, де він здійснює свою злочинну діяльність. З високою частотою ймовірності раніше він уже притягувався до кримінальної та/або адміністративної відповідальності за скоєння кримінальних та/або адміністративних правопорушень, пов'язаних з незаконною порубкою лісу, має досвід заготовки лісу, а також необхідні для здійснення порубки знаряддя (засоби). За місцем свого проживання або у родичів (друзів, знайомих) він має відповідні приладдя та умови для зберігання й переробки незаконно добутої деревини, приміщення для зберігання транспортного засобу (засобів), які використовувалися для скоєння злочину.

Згідно з ч. 2 ст. 28 КК України злочин визнається скоєним за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно скоїли декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його скоєння.

З позиції криміналістики така форма співучасті характерна для простої злочинної групи (за класифікацією Г.Г. Шиханцова, виходячи з об'єктивного критерію) [22, с. 90-91] типу компанії (за класифікацією В.М. Бикова) [2, с. 30]. Таке формування має у своєму складі переважно дорослих осіб, яких можуть пов'язувати сімейні узи й особистісні зв'язки та характеризується: відсутністю лідера, чітко вираженою антигромадською направленістю, дещо стабілізованим складом, скоєнням серії однорідних злочинів, відсутністю чітких довготривалих планів спільної діяльності та корумпованих зв'язків [2, с. 32; 11; 20, с. 27; 23, с. 6].

Як показав аналіз матеріалів кримінальних проваджень у таких групах як співучасники підшукувалися члени родини, сусіди та близькі знайомі, причому підбір співучасників здійснювався безпосередньо або незадовго перед вчиненням незаконної порубки, у місцевості, що розташована неподалік від місця мешкання таких осіб. Загальна кількість осіб, що одночасно була задіяна для здійснення такої порубки, в середньому становила

2-5 осіб. Усі члени групи брали участь у виконанні всього комплексу дій від порубки до транспортування й розвантаження незаконно добутої деревини.

Проведене нами анкетування слідчих Національної поліції України показало, що *комерційні порубки* вчинюються тільки у складі організованих груп (98,2%). На збільшення кількості екологічних злочинів, що скоюються організованими групами, вказує й С.О. Книженко, наголошуючи, що такі групи мають корупційні зв'язки зі службовими особами природоохоронних, правоохоронних органів та органів державної виконавчої влади й управління [10, с. 11].

Відповідно до ч. 3 ст. 28 КК України злочин визнається скоєним організованою групою, якщо в його приготуванні або скоєнні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для скоєння цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

За результатами проведеного нами анкетування слідчих Національної поліції України встановлено, що спеціалізація таких груп може бути спрямована на збут незаконно добутої деревини (зокрема, переробленої) як на території України, так і за її межами. Такі групи також можуть діяти як постачальники сировини для конкретних пилорам. Територіально діяльність груп охоплювала один або декілька суміжних районів. Чисельна кількість учасників груп коливається від 4 до 15 осіб.

Такі групи характеризуються стійкими, стабільними відносинами між її членами у зв'язку з підготовкою та вчиненням незаконних порубок, метою їх неодноразового вчинення, а також єдиним планом злочинної діяльності, з чітким визначенням функцій кожного учасника групи, спрямованих на його виконання; дотриманням заходів і засобів конспірації, централізованим розподілом між учасниками групи грошових коштів, отриманих від злочинної діяльності.

Структурно-функціонально організовані групи, що здійснюють незаконні порубки лісу, складаються з організатора (він же є лідером) та виконавців, а для забезпечення її успішного функціонування широко залучаються пособники (які можуть і не входити до складу організованої групи).

За результатами проведеного нами аналізу матеріалів кримінальних проваджень, **організаторами** таких груп виступали фізичні особи-підприємці, які мають у власності лісопереробні підприємства та складські приміщення (64,7%), службові особи установ, підприємств та організацій, у віданні яких перебувають ліси (35,3%). Нерідко (45,2%) такі групи створюються декількома організаторами, які координують лише певний етап злочинної діяльності (наприклад, підшукування місць порубки та подальшого збуту, організація та забезпечення незаконної порубки тощо).

До функціональних обов'язків організатора входять:

– розробка та доведення до відома всіх учасників групи поетапного плану вчинення незаконних порубок;

– здійснення загального керівництва організованою групою, а саме:

– вступ у попередню змову з працівниками лісових господарств (які не залучаються до складу організованої групи, однак сприяють реалізації її злочинних намі-

рів) задля отримання від них інформації про можливі місця та час здійснення незаконної порубки дерев та доведення таких відомостей співучасникам організованої групи для реалізації спільного злочинного умислу;

– забезпечення співучасників зняттями та засобами вчинення злочинів (зокрема, ручними бензопилами, транспортними засобами для перевезення добутої деревини до місця її зберігання або збуту, а також для перевезення членів групи);

– координація вивезення незаконно добутої деревини до місць її зберігання або збуту;

– здійснення контролю за дотриманням конспіративних заходів як у підготовці, так і у безпосередньому скоєнні злочинів з метою попередження викриття злочинної діяльності працівниками правоохоронних органів;

– здійснення контролю якості незаконно добутої деревини;

– організація переробки та реалізації незаконно добутої деревини (як на території України, так і поза її межами, зокрема, з прихованням її незаконного походження);

– розподілення коштів, здобутих злочинним шляхом, між співучасниками організованої групи та пособниками (працівниками лісових господарств та правоохоронних органів, які до складу цих груп не входили, однак сприяли скоєнню злочину);

– фінансування потреб організованої групи для забезпечення її подальшої злочинної діяльності (подальшого скоєння групою аналогічних злочинів) шляхом придбання пально-мастильних та витратних матеріалів;

– прийняття остаточних рішень щодо діяльності організованої групи (у разі наявності декількох організаторів – за їхньою взаємною згодою).

Виконавцями в таких групах виступали особи із числа підпорядкованих, а також знайомих організатору або іншим співучасникам осіб.

Серед виконавців незаконних порубок лісу можна виокремити звальщиків, технічних помічників, водіїв, спостерігачів, переробників.

Звальщиками є особи, які безпосередньо здійснюють звалювання дерев. Як правило, їх кількість становить 2-5 осіб. До їхніх функцій входять: вибір конкретного дерева для порубки, відокремлення стовбура від кореневої системи та його завалення, очищення зваленого дерева від гілок і верхівки, а також розпил отриманого стовбура на сортименти. Остання із вказаних функцій також може здійснюватися технічними працівниками.

Технічними працівниками є особи, які, використовуючи допоміжні засоби (звалювальні вилки, лопатки, клини), допомагають звальщикам у звалюванні дерев, здійснюють трелювання стовбура до місця розкряжування, завантажують отримані сортименти в автомобіль, здійснюють розвантаження автомобіля у місці зберігання, переробки або збуту деревини. Частину цих функцій (трелювання стовбура до місця розкряжування, завантаження (розвантаження) автомобіля) після закінчення звалювання дерев можуть виконувати звальщики.

Водіями виступали особи, які мали в розпорядженні легковий, вантажний автотранспорт, трактори або навички керування вантажним та спеціалізованим автотранспортом для перевезення лісу (лісовози та

вантажні автомобілі, зокрема, з маніпуляційними установками). Цей же автотранспорт використовувався і для перевезення співучасників злочину.

Спостерігачі, розміщуючись на підступах та під'їздах до місця вчинення незаконної порубки, а також пересуваючись за маршрутом руху навантаженого незаконно добутою деревиною автомобілем, слідкують за навколишньою дорожньою обстановкою з метою попередження їх викриття працівниками лісової охорони та правоохоронних органів.

Переробники, як правило, входять до складу організованих груп, які займаються переробкою незаконно добутої деревини (обрізні та необрізні дошки, бруси тощо) та її подальшим збутом як на території України, так і за її межами. За встановленими нами відомостями, такі особи переробляли незаконно добуту деревину наявними в організаторів лісопереробними потужностями.

Пособниками у разі вчинення незаконних порубок лісу виступають:

– *працівники правоохоронних органів*, які залучаються для організації заходів щодо запобігання можливому викриттю злочинної діяльності правоохоронними та контролюючими органами (слідкують за дорожньою обстановкою по маршруту руху автотранспорту, що перевозить незаконно добуту деревину; попереджають про наявність на маршруті руху такого автотранспорту працівників поліції, які могли б викрити їхню незаконну діяльність);

– *приватні підприємці*, які надавали в оренду нежитлові приміщення для зберігання незаконно добутої деревини, а також забезпечували її переробку;

– *працівники лісових господарств*, які залучаються задля отримання необхідної інформації про можливі місця та час здійснення незаконної порубки, а також задля отримання фіктивних документів про «легальне» походження деревини;

– *працівники митних органів* у разі, якщо діяльність організованих груп пов'язана зі збутом деревини за межами України;

– *водії легкових та вантажних автомобілів*, що залучаються для перевезення незаконно добутої деревини, та співучасників злочину.

Традиційна схема комерційної порубки лісу полягає в одночасному задіянні зусиль усіх виконавців під час кожної незаконної порубки дерев.

Останніми роками спостерігається тенденція до зміни традиційної схеми вчинення комерційної порубки, зокрема за рахунок створення з числа виконавців злочину так званих «мобільних» бригад (чисельністю 3-5 осіб), діяльність яких пов'язана з реалізацією різними виконавцями окремих етапів незаконної порубки, що розподілені у часі. Першою працює група, яка з використанням бензопил здійснює валку дерев та їх кряжування на сортименти. Через певний проміжок часу, переконавшись у безпечності своїх дій, на місці незаконної порубки працює друга група, яка використовуючи гужовий транспорт або трактори, трелює сортименти до місця їх навантаження, де складає штабелями. Останньою працює група транспортувальників, які безпосередньо навантажують автотранспорт деревиною та перевозять її до місць зберігання, переробки або збуту. Причому члени такої групи можуть діяти в різних із членами попередніх груп районах, а також не бути знайомими з ними. Таке розподілення ролей дає змогу «бригадам»

швидко пересуватися та охоплювати своєю злочинною діяльністю значно більшу територію, надає можливість зробити безпечним подальший збут деревини, а також протягом тривалого часу залишатися безкарними, заподіюючи величезних збитків.

Встановлення чисельного складу та структурно-функціональної побудови злочинних груп, що вчиняють незаконні порубки за наявності дозвільних документів, але з грубим порушенням правил лісозаготівлі («сірі порубки»), являють певну складність, оскільки вони здійснюються за організації, керівництва та безпосередньої участі працівників лісових господарств різних ланок. Для здійснення такої діяльності широко використовують як людські, так і машинні ресурси, що перебувають у розпорядженні лісових господарств та використовуються для легальної діяльності.

Проведений нами аналіз матеріалів кримінальних проваджень дає змогу виокремити соціально-демографічні ознаки особи злочинців, що вчиняють незаконні порубки лісу. Так, більшість незаконних порубок здійснюється чоловіками (98,3%). Жінки (1,7%), як правило, не беруть участі безпосередньо у валці дерев, а залучаються задля «документального» оформлення операцій, пов'язаних із наданням незаконно добутої деревині «легального» статусу (оформлення товарно-транспортних накладних, сертифікатів для митного оформлення тощо).

Злочинці здійснювали незаконну порубку лісу у віці 20-35 років (59,1%), 35-50 років (34,8%), віком старше 50 років – 6,1%. Встановлено також два випадки вчинення незаконних порубок неповнолітніми (які скоювали злочин разом із дорослими). 46,2% злочинців перебували у шлюбі (зокрема, співмешкали без офіційної реєстрації шлюбу) та мали на утриманні одного-двох дітей.

73,4% злочинців були безробітними та зазнавали матеріальних труднощів, 23,5% – працевлаштовані (зокрема, працюючими по найму на короткочасних та сезонних роботах, нерідко низькооплачуваних), а 3,1% були пенсіонерами. Близько 33,8% злочинців раніше працювали (або мали навички) водіями (зокрема, на лісовозах), 40,1% осіб мали досвід роботи у лісовій галузі, у тому числі працювали лісівниками та майстрами лісу (26,7%).

Усім злочинцям, що вчиняли незаконні порубки дерев, притаманний корисливий мотив, що проявляється у досягненні таких цілей: заготівля дров (18,2%), зведення господарських споруд, зокрема огорож, сараїв, лазень тощо (11,5%), матеріальне збагачення (70,3%), у тому числі для продажу (15,6%).

Більшість злочинців (77,8%) не мали судимості. Решта з них раніше притягувалися до кримінальної відповідальності (22,2%), у тому числі за вчинення незаконної порубки лісу (7,8%). Під час досудового розслідування у 61,% випадків обвинувачені (підозрювані) калялися та визнавали свою провину, активно сприяючи проведенню розслідування.

Освітній рівень злочинців, які вчиняють незаконні порубки лісу, невисокий: 55,9% злочинців мали середню, а 38,2% – середню спеціальну освіту. Лише 5,9% злочинців мали вищу освіту.

Виявлено також міжособистісні зв'язки між членами злочинних груп. У 52,4% члени груп були сусідами (односельцями), у 40,5% – близькими особами, а у 7,1% – родичами. 93,8% злочинців були мешканцями сіл та селищ, а 6,2% – мешкали у містах.

Під час дослідження особи злочинця вагоме значення має з'ясування характеру його закономірних зв'язків з іншими елементами криміналістичної характеристики незаконної порубки лісу. Визначаючи особу злочинця як основну ланку такої характеристики, С. В. Унжакова виділяє такі взаємозв'язки:

1) між особою злочинця та предметом злочинного посягання. За предметом можна висунути версії про злочинця та їх кількість. Наприклад, якісну ділову деревину у великому обсязі скоріше за все заготовила для реалізації бригада;

2) між особою злочинця та способом скоєння злочину. За способом можна судити про сліди та особистісні властивості злочинця;

3) між особою злочинця, слідами та іншими матеріальними наслідками. Грунтуючись на сукупності залишених злочинцем слідів, часто вдається ідентифікувати особу та предмети, з'ясувати окремі анатомо-фізіологічні особливості особи;

4) між особою злочинця та місцем, часом скоєння злочину. Наприклад, якщо місце незаконної порубки розташоване поряд із населеним пунктом, то можна висунути версію про заготівлю деревини місцевими мешканцями;

5) між особистістю злочинця і мотивацією злочинної поведінки. Мотив і мета визначають злочинну поведінку особи [18, с. 50].

Такі зв'язки можуть слугувати фактичною базою для вирішення низки практичних питань, зокрема: виявлення злочинів та висунення версій про злочинний характер тієї чи іншої події; висунення версії про особу злочинця та про скоєння злочину групою осіб; використання відомостей про типові місця приховання та реалізації викраденого для розшуку предметів посягання; застосування даних про механізм слідоутворення для правильного визначення кола можливих джерел інформації про злочин, більш цілеспрямованої роботи з їх виявлення, для виявлення матеріальних слідів злочину під час огляду тощо [14, с. 17-19].

Висновки. Отже, як показало наше дослідження, незаконним порубкам лісу притаманний переважно груповий характер їх вчинення. Загалом, такі групи осіб характеризуються стійкими, стабільними відносинами, метою неодноразового вчинення порубок, єдиним планом злочинної діяльності з чітким визначенням функцій кожного учасника, дотриманням заходів і засобів конспірації; централізованим розподілом між учасниками групи грошових коштів, отриманих від злочинної діяльності.

Література

1. Быков В.М. Преступная группа: криминалистические проблемы. Ташкент, 1991. 143 с.
2. Быков В.М. Криминалистическая характеристика преступных групп: учебное пособие. Ташкент: Ташкентская высшая школа, 1986. 72 с.
3. Васильева М.А. Первоначальный этап расследования незаконных рубок лесных насаждений (по материалам Дальневосточного региона России): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Москва, 2014. 26 с.
4. Вирок у справі № 526/184/17 від 28.02.2017 Гадацького районного суду Полтавської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65044788> (дата звернення: 17.03.2018)

5. Вирок у справі № 526/190/16-к від 17.02.2016 Гадацького районного суду Полтавської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55840792> (дата звернення: 17.03.2018).

6. Вирок у справі № 583/2937/16-к від 20.09.2016 Охтирського міськрайонного суду Сумської області. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61397630> (дата звернення: 17.03.2018).

7. Гавриш С.Б. и др. Экологические преступления: квалификация и методика расследования / под ред. В.Е. Коноваловой, Г.А. Матусовского. Харьков, 1994. 226 с.

8. Духно Н.А., Корухов Ю.Г. Расследование экологических преступлений: лекция. Москва, 2001. 20 с.

9. Ефимова Н.И. Особенности криминалистической характеристики незаконной рубки лесных насаждений в качестве информационной базы предварительного расследования. Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право. 2011. № 20 (115). С. 94-99.

10. Книженко С.О. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування екологічних злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2006. 20 с.

11. Коновалов В. Что такое организованная преступная группа? Законность. 1993. № 8. С. 25-28.

12. Куртынов И.В. Проблемы раскрытия и расследования групповых преступлений: монография. Волгоград: ВА МВД России, 2010. 172 с.

13. Одерій О.В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 528 с.

14. Радаев В. В. Криминалистическая характеристика преступлений и ее использование в следственной практике: лекция. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1987. 24 с.

15. Тарайко В.И. Раскрытие и расследование экологических преступлений: монография. Москва: Юрлитинформ, 2013. 336 с.

16. Тищенко В.В. Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ: монография. Одесса: Юрид. лит., 2002. 360 с.

17. Унжакова С.В. Криминалистическая характеристика незаконной порубки деревьев и кустарников. Российский следователь. 2008. № 7. С. 11-13.

18. Унжакова С.В. Элементы криминалистической характеристики незаконной рубки лесных насаждений. Вестник Восточно-Сибирского института МВД России. 2013. № 1 (64). С. 46-53.

19. Фомина И.А. Криминалистическая характеристика незаконной рубки лесных насаждений: понятие и структурные элементы. Сибирский юридический вестник. 2010. № 2 (49). С. 173-177.

20. Чаплинский К.О. Організація і тактика слідчих дій при розслідуванні злочинів, вчинених організованими злочинними угрупованнями: монографія. Дніпропетровськ, 2004. 223 с.

21. Шепитько В.Ю. Тактика расследования преступлений, совершаемых организованными преступными группами и преступными организациями. Харьков: Национальная юридическая академия им. Яр. Мудрого, 2000. 88 с.

22. Шиханцов Г.Г. Юридическая психология: учебник для вузов / под ред. В.А. Томсинова. Москва: Зерцало, 1998. 352 с.

23. Яблоков Н.П. Расследование организованной преступной деятельности. Москва: Юристъ, 2002. 172 с.

Пилипенко О. М.,
адвокат адвокатського об'єднання «Айтлекс»
Ради адвокатів Київської області
Національної асоціації адвокатів України